

## **Het buitenlands beleid van de Europese Unie in Colombia: Een eigen koers of in de schaduw van de VS?**



Isabelle Verhoeven

5483891

Aantal woorden: 8.532

Scriptiebegeleider: R. van der Hoeven

## **Inhoudsopgave**

Abstract.....	2
Inleiding .....	3
Hoofdstuk 1: Het Colombiaanse conflict, Plan Colombia en het vredesakkoord.....	6
Hoofdstuk 2: Discussies over de aard van de EU als internationale actor.....	9
Hoofdstuk 3: Onderzoek naar het EU beleid in Colombia in het licht van het beleid van de VS.....	11
Hoofdstuk 3.1: Beleid van de VS in Colombia.....	11
Hoofdstuk 3.2: Beleid van de EU in Colombia.....	14
Conclusie.....	21
Literatuurlijst.....	23

## **Abstract**

De EU probeert zich te profileren als hybride internationale actor op het wereldtoneel. Academische discussies bestaan over de aard van de EU als internationale actor. Deze bestaan zowel uit theoretische discussies over wat voor soort macht de EU is, maar ook uit discussies over in hoeverre de EU als internationale actor wel zo uniek is en hoe het buitenlands beleid van de EU zich verhoudt tot dat van de VS. In dit onderzoek is het beleid van de EU in Colombia als case study onderzocht om meer duidelijkheid te krijgen over wat het beleid van de EU inhoudt ten opzichte van de VS in Colombia, en hoe zich dit verhoudt tot academische discussies over de aard van de EU als internationale actor. In dit onderzoek ligt de focus op twee sleutelmomenten in het Colombiaanse conflict: de ontwikkeling van Plan Colombia in 1999 en het vredesakkoord getekend in 2016. Met behulp van primaire bronnen gerelateerd aan bovengenoemde gebeurtenissen is het beleid van de EU in Colombia vastgesteld, en tegenover het beleid van de in Colombia dominante speler de VS gezet. Geconcludeerd wordt dat het beleid van de EU in Colombia scherpe tegenstellingen met dat van de VS vertoont, omdat de percepties van het conflict en prioriteiten, doelstellingen en instrumenten van buitenlands beleid bij beide actoren wezenlijk verschillen. De casus Colombia wijst uit dat de EU wel degelijk een eigen, kenmerkend beleid hanteert, waarmee de EU goed in de theoretische definities van Civiele en Ethische macht Europa past.

## Inleiding

Op 26 september 2016 voltrok zich het historische moment waarop de toenmalige Colombiaanse president Juan Manuel Santos en toenmalig leider van de grootste Colombiaanse guerrilabeweging FARC Timoléon Jiménez elkaar de hand schudden in Cartagena. Deze gebeurtenis symboliseert het einde aan meer dan een halve eeuw oorlog in Colombia: het langstlopende conflict in het Westelijk Halfrond. Santos nam in december dat jaar de nobelprijs voor de vrede in ontvangst voor zijn inzet voor het Colombiaanse vredesakkoord, en sprak hierbij de woorden:

*'Today, after six years of serious and often intense, difficult negotiations, I stand before you and the world and announce with deep humility and gratitude that the Colombian people, with assistance from our friends around the world, are turning the impossible into the possible. A war that has brought so much suffering and despair to communities all across our beautiful land has finally come to an end.'*<sup>1</sup> Hiermee benadrukte hij de cruciale inzet van de internationale gemeenschap bij het mogelijk maken van een eind aan het Colombiaanse conflict. Een van de internationale spelers waar Santos naar verwijst, is de Europese Unie (EU). De EU profileert zich sinds haar bestaan als internationale actor op het wereldtoneel en zet zich in voor internationale vraagstukken, conflicten en crisissituaties wereldwijd, zo ook in Colombia.

De aard van Europa als internationale actor is sinds de jaren 70 van de vorige eeuw een veel voorkomend onderwerp van discussie in de academische literatuur. François Duchêne duidde vóór de formele oprichting van de EU de Europese Gemeenschap in 1972 aan als 'civiele macht', in 2003 bestempelde Ian Manners de EU als 'normatieve macht', en in 2008 introduceerde Lisbeth Aggestam het concept 'ethische macht' om het buitenlands beleid van de EU te kenmerken. Daarnaast wordt het buitenlands beleid van de EU vaak afgewogen tegen dat van de Verenigde Staten als supermacht en daarmee invloedrijke wereldspeler. Het niet alleen academische maar ook publiek gevoerde *Mars versus Venus* debat gebaseerd op het werk van historicus Robert Kagan, gaat in op de vergelijking tussen de VS en de EU als internationale actoren aan de hand van een metafoor die tot de verbeelding spreekt: De VS als Mars wordt geassocieerd met hard beleid, militaire middelen en dwang, en de EU als Venus met een beleid gebaseerd op mensenrechten, dialoog en onderhandelen. In het volgende hoofdstuk zullen deze theoretische discussies nader uiteengezet worden.

Om verheldering te krijgen van de EU als internationale actor, met name ten opzichte van de VS, vormt het Colombiaanse conflict een uitstekende casus. Colombia, gelegen in de 'achtertuin' van de VS, vormde lange tijd een van de prioriteiten van Amerikaans buitenlands beleid, aangezien consequenties van het conflict ook in Amerika merkbaar waren. Met de VS als dominante speler in Colombia is het daarom interessant om te onderzoeken wat het beleid van de EU in het

---

<sup>1</sup>Juan Manuel Santos, Nobel Lecture  
<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2016/santos/26112-juan-manuel-santos-nobel-lecture-2016-2>

Zuid-Amerikaanse land inhoudt, en wat dit zegt over de EU als internationale actor. Ook over het beleid van de EU in Colombia, en hoe dit zich verhoudt tot het beleid van de VS, bestaan academische discussies. Zo concludeert Susanne Gratius in haar artikel 'EU democracy promotion in Latin America: More a Tradition than a Policy', dat het buitenlandbeleid van EU en de VS ten opzichte van Colombia vooral tot eind jaren 90 verschilde. Tot dat moment zouden 'soft power' zoals bevordering van mensenrechten en een onderhandelingsstrategie voor conflictoplossing centraal staan bij het beleid van de EU ten opzichte van Colombia. Maar vanaf de aanslagen van 11 september 2001 zou er een verschuiving plaatsvinden in het Europese beleid ten opzichte van Colombia en kwam er meer sympathie voor een 'one-size-fits-all' antiterrorisme-strategie.<sup>2</sup> Gratius ziet de 'civilian tool' en de nadruk op democratie, dialoog en mensenrechten bij EU beleid als een traditioneel standpunt dat niet meer overheersend is na het eind van de 20e eeuw.<sup>3</sup>

Politicologe Dorly Castañeda benadrukt echter het civiele aspect dat ook vanaf de 21e eeuw kenmerkend is voor het buitenlands beleid van de EU, en als hoeksteen geldt voor conflictoplossing in Colombia:<sup>4</sup> *'Military aid or presence is not part of the policy for peace in Colombia. Thus, EU's programs in Colombia are an example of a political bet for a pacific resolution of the conflict through civilian means. The Colombian case shows the real capacity of the EU as an international actor in a region penetrated by the US, in a country particularly keen on being an ally of the US in its war on terror.'*<sup>5</sup>

Deze scriptie zal antwoord geven op de vraag: 'Wat was het buitenlands beleid van de EU in Colombia in de afgelopen 20 jaar, en hoe verhoudt dit zich tot academische discussies over de rol van de EU als internationale actor?' Omdat de Verenigde Staten als belangrijkste en meest invloedrijke speler in Colombia gezien kan worden, en omdat theorieën over de aard van de EU als internationale actor vaak de EU met de VS vergelijken, wordt in deze scriptie het beleid van de EU afgewogen tegen dat van de VS en zal de VS een belangrijke rol spelen in dit onderzoek. 'Buitenlands beleid' verwijst in deze scriptie naar de prioriteiten, doelstellingen en instrumenten die van toepassing zijn op het optreden van de EU in Colombia. In het onderzoek wordt de focus gelegd op beleid ten opzichte van twee sleutelmomenten in het Colombiaanse conflict: Plan Colombia en het vredesakkoord. Plan Colombia is voor dit onderzoek van belang, omdat dit sterk het beleid van de VS in Colombia in de afgelopen 20 jaar representeert, en de Europese reactie hierop helder het beleid van de EU ten opzichte van de VS weergeeft. Het recent getekende vredesakkoord en de daaraan voorafgaande vredesonderhandelingen vormen een belangrijke focus van buitenlands beleid van de EU in Colombia

---

<sup>2</sup> S. Gratius, 'EU Democracy Promotion in Latin America: More a Tradition than a Policy', *European Foreign Affairs Review* 16 (2011) 5, 689–703, 698

<sup>3</sup> Gratius, EU Democracy Promotion 699

<sup>4</sup> D. Castañeda, *The European Approach to Peacebuilding. Civilian Tools for Peace in Colombia and Beyond* (Londen 2014) 184

<sup>5</sup> Castañeda, *The European Approach to Peacebuilding* 184

sinds 2012. Beleid rondom het vredesakkoord is nog weinig onderzocht in de academische literatuur en onderzoek hiernaar kan nieuwe dimensie toevoegen aan discussies over het beleid van de EU in Colombia.

In hoofdstuk 1 zullen de theoretische discussies over de EU ten opzichte van de VS en theorieën over de aard EU als internationale actor, welke hiervoor kort genoemd zijn, aan bod komen. Verschillende ideeën die de EU als exceptionele actor bestempelen, de *Mars versus Venus* metafoor die de VS en de EU tegenover elkaar zet, alsmede ideeën van academici die zich keren tegen het idee dat de EU een unieke internationale actor is, zullen aan bod komen. Vervolgens zal in hoofdstuk 2 met behulp van academische literatuur een achtergrond van het verloop van het Colombiaanse conflict, Plan Colombia en het vredesakkoord gegeven worden en daarmee een context geschetst worden voor het onderzoek in hoofdstuk 3. Daarin wordt allereerst door middel van literatuurstudie het Amerikaans buitenlands beleid in Colombia met betrekking tot Plan Colombia en het vredesakkoord beschreven in hoofdstuk 3.1, om als spiegel van EU beleid te dienen. Het beleid van de EU wordt vastgesteld in hoofdstuk 3.2 met het analyseren van primaire bronnen: De resolutie van het Europees Parlement van 30 januari 2001 en een persbericht van de Europese Commissie over de *Peace Laboratories* projecten wordt gebruikt om het beleid van de EU ten opzichte van Plan Colombia vast te stellen, en om het beleid van de EU met betrekking tot het vredesakkoord uiteen te zetten wordt het EU Trust Fund Strategy document geanalyseerd, en worden ter ondersteuning nieuwsbronnen gebruikt over het optreden van de EU in Colombia rondom het vredesproces vanaf 2012. Deze scriptie draagt enerzijds bij aan een debat tussen historici over wat het beleid van de EU in Colombia inhield in de afgelopen 20 jaar, maar deze scriptie wil ook bijdragen aan theoretische discussies over de aard van de EU als internationale actor en over hoe de EU zich verhoudt tot de VS als internationale actor. Met andere woorden wordt in deze scriptie dus onderzocht wat de casus Colombia zegt over de EU als internationale actor ten opzichte van de VS.

In dit onderzoek zal voornamelijk van de EU en de VS als één actor, en van ‘Europees’ en ‘Amerikaans’ beleid gesproken worden. Hiermee wordt echter verwezen naar het resultaat van een samenspel van verschillende actoren, zoals Het Witte Huis, het Pentagon en het Congres en de Europese Commissie, Europese Raad en het Europees Parlement en de verschillende EU-lidstaten. Uiteraard zijn de 28 EU-lidstaten ook elk losse actoren en is er lang niet altijd sprake van eensgezindheid. Toch zal de EU als één actor behandeld worden, zodat er gekeken naar hoe de EU als zodanig optreedt in haar buitenlands beleid.

## 1 Discussies over de aard van de EU als internationale actor

Over de rol van de EU als internationale actor bestaan al geruime tijd discussies, zowel in het academische debat als onder het grotere publiek en in de media. In dit hoofdstuk worden een aantal theoretische discussies over de EU als internationale actor uiteengezet. Ten eerste wordt de *Mars versus Venus* metafoor van Robert Kagan behandeld, waarbij de EU tegenover de VS geplaatst wordt als internationale actor. Vervolgens worden een aantal theorieën die de EU als internationale actor een unieke en onderscheidende rol toekennen uiteengezet: Civiele, Normatieve en Ethische macht Europa. Ten slotte zal in dit hoofdstuk worden ingegaan op ideeën van academici die zich keren tegen het idee dat de EU als internationale actor in wezen uniek of authentiek is en dat er fundamentele verschillen bestaan tussen de EU en andere internationale actoren. De discussies in dit hoofdstuk zijn allemaal gerelateerd aan de EU als internationale actor en de casus Colombia kan hier goed licht op schijnen. In de conclusie zal de casus die in hoofdstuk 3 wordt onderzocht gerelateerd worden aan deze discussies.

### *Mars vs Venus*

De Amerikaanse historicus Robert Kagan zet in zijn essay 'Of Paradise and Power' in 2003 de VS en de EU als internationale actoren tegenover elkaar, waarover hij de uitspraak doet: '*Americans are from Mars, Europeans from Venus*'.<sup>6</sup> Met deze metafoor geeft hij de verschillende identiteiten van de VS en de EU in de internationale betrekkingen weer en stelt hij dat de VS en de EU fundamenteel verschillend zijn als het gaat om hedendaagse internationale vraagstukken. Ze zijn het op weinig vlakken met elkaar eens en begrijpen elkaar steeds minder goed, aldus Kagan. Volgens de *Mars versus Venus* notie hebben de Verenigde Staten een Hobbesiaanse visie op de wereld, waarbij 'hard power', dwang en militaire macht centraal staan, en zien de Europeanen de wereld eerder vanuit een Kantiaans perspectief, waarbij 'soft power', samenwerking, instituties en de rechtsstaat kernprincipes zijn.<sup>7</sup> De Verenigde Staten zouden sneller geneigd zijn tot dwangmaatregelen en zijn, in vergelijking met Europa, minder geduldig met diplomatie. Amerikanen hebben eerder de neiging om het definitieve karakter van internationale zaken na te streven: Zij willen dat problemen worden opgelost en bedreigingen worden geëlimineerd. Amerikanen zijn minder geneigd om samen te werken met internationale organisaties en andere landen om gemeenschappelijke doelen na te streven, staan meer sceptisch tegenover internationaal recht en zijn sneller bereid buiten de grenzen te opereren als dit als noodzakelijk of nuttig wordt geacht. Amerikanen zien de wereld over het algemeen als verdeeld tussen goed en kwaad, tussen vrienden en vijanden, terwijl Europeanen een complexer beeld zien.

---

<sup>6</sup> R. Kagan, *Of Paradise and Power* (New York 2002)

<sup>7</sup> R. Kagan, *Of Paradise and Power* (New York 2002)

Europees beleid zou zich kenmerken door het benaderen van wereldproblematiek met meer nuance en verfijning. Europeanen proberen anderen te beïnvloeden door subtiliteit en indirectheid. Ze zijn toleranter ten aanzien van mislukkingen, meer geduldig als oplossingen niet snel bereikt worden. Ze geven doorgaans de voorkeur aan vreedzame oplossingen voor problemen, en aan onderhandeling, diplomatie en overtuiging in plaats van dwang. Het belang van het proces wordt door Europeanen benadrukt boven het resultaat als het gaat om buitenlands beleid. De identiteit die Kagan toeschrijft aan Europa, wordt tevens gezien als haar grote zwakte. Het zou Europa, in tegenstelling tot de VS, ontbreken aan daadwerkelijke macht en politieke wil om invloed uit te oefenen op het wereldtoneel.<sup>8</sup> Het pacifisme van Europa is volgens Kagan niet zozeer het resultaat van keuze als van noodzaak: het heeft niet de middelen om een militaire macht te worden, dus het houdt vast aan niet-militaire vormen van invloed.<sup>9</sup>

### *De EU als exceptionele macht?*

Versillende theorieën zijn in de afgelopen jaren ontwikkeld om een onderscheidende identiteit en kenmerkende beleid van de EU als internationale actor te definiëren. De meest traditionele academische theorie over de aard van de EU of Europa als internationale actor, is die van ‘Civiele macht Europa’, voor het eerst geïntroduceerd door François Duchêne in 1972. Volgens deze theorie wordt Europa gekenmerkt door het afwijzen van het gebruik militaire middelen bij het nastreven van buitenlandse beleidsdoelstellingen. ‘Civiele’ middelen bestaande uit economische, diplomatieke en culturele beleidsinstrumenten, worden ingezet bij het nastreven van buitenlandse beleidsdoelstellingen.<sup>10</sup> Het concept van civiele macht is onder druk te staan sinds de EU eind jaren 90 steeds meer nadruk legt op een militair defensie- en veiligheidsbeleid, met de vorming van een EU beleidskoers op het gebied van defensie en crisismanagement: het *European Security and Defence Policy* (ESDP) in 1999, vanaf 2009 onder de naam *Common Security and Defense Policy* (CSDP)<sup>11</sup> Echter, meer recente en herziene visies op civiele macht Europa zoals die van Hanns Maull, benadrukken dat een civiele macht niet perse militaire middelen uitsluit, als dit als laatste redmiddel kan worden ingezet om civiele doeleinden te dienen.<sup>12</sup> De missies in crisis- en conflictgebieden, waarvan de EU er sinds 2002 maar liefst dertig heeft uitgevoerd, kunnen hiervan als voorbeeld gezien worden. Een meer recente definitie van de internationale identiteit van de EU, is Ian Manners’ notie van ‘Normatieve macht Europa uit 2003. Volgens Manners is een normatieve macht een actor die met

---

<sup>8</sup> R. Kagan, *Of Paradise and Power* (New York 2002)

<sup>9</sup> T. Diez, ‘Constructing the Self and Changing Others: Reconsidering ‘Normative Power Europe’’, *Millennium: Journal of International Studies* 33 (2005) 3, 8

<sup>10</sup> I. Ferrera Nunes, ‘Civilian, Normative, and Ethical Power Europe: Role Claims and EU Discourses’ *European Foreign Affairs Review* 16 (2011) 1, 4

<sup>11</sup> Diez, *Constructing the Self and Changing Others*

<sup>12</sup> Ferrera Nunes, ‘Civilian, Normative, and Ethical Power Europe 5



buitenlands beleid normen verspreid die universeel als positief en geldig worden beschouwd en die in het geval van de EU aan de basis liggen van haar eigen identiteit: Vrede, vrijheid, democratie, rechtsstaat en mensenrechten.<sup>13</sup> De meest recente categorisering om de identiteit van de EU in de internationale omgeving te definiëren is die van ‘Ethische macht Europa’. Volgens Lisbeth Aggestam worden de acties van een ethische macht geleid door een reeks van universele waarden en normen die gekenmerkt worden door een zekere morele kwaliteit. Nationale belangen zijn daarom geen prioriteit. Het hoofddoel van een ethische macht is niet de bescherming van de staten als politieke entiteiten, maar de bescherming van individuen en gemeenschappen.<sup>14</sup>

De *Mars versus venus* metafoor en theorieën over normatieve, civiele en ethische macht EU zijn misschien niet geheel verenigbaar met elkaar over de macht of invloed die de EU in staat is of tracht uit te oefenen. Wel schrijven ze allen de EU een eigen identiteit of unieke kenmerken van buitenlands beleid toe. Verschillende academici keren zich echter tegen het idee dat de EU een unieke, eigen identiteit vertoont als internationale actor, en staan kritisch tegenover de theorieën zoals Civiele, Normatieve of Ethische macht EU. Volgens Karen Smith komt de verdediging van Civiele en Normatieve macht voort uit de wens om de EU te onderscheiden van andere actoren, met name de VS.<sup>15</sup> Volgens Smith bevindt de EU zich, niet anders dan de meeste andere internationale actoren, ergens langs het spectrum tussen militaire en civiele en militaire macht. Thomas Diez beargumenteert dat het discours van civiele en normatieve macht EU slechts een construct is waarin de EU zich als goede ‘zelf’ wil positioneren tegenover de inferieure ‘ander’ en daarmee haar beleid wil rechtvaardigen, terwijl het buitenlands beleid van de EU in wezen weinig uniek is ten opzichte van andere actoren.<sup>16</sup>

In het verzameld werk ‘Promoting Democracy and the Rule of Law’ van Amichai Magen, Thomas Risse en Michael A. McFaul verzetten een aantal auteurs zich tegen de opvatting dat het buitenlands beleid van de EU en de VS fundamenteel verschillend is. In tegenstelling tot het idee dat er grote verschillen bestaan tussen het buitenlands beleid van de twee actoren, zouden de VS en de EU juist soortgelijke instrumenten hebben ontwikkeld voor het promoten van democratie, mensenrechten en de rechtsstaat.<sup>17</sup>

---

<sup>13</sup>I. Manners, ‘Normative Power Europe A Contradiction in terms’, *Journal of Common Market Studies* 40 (2002) 2, 239

<sup>14</sup> Ferrera Nunes, Civilian, Normative, and Ethical Power Europe

<sup>15</sup> K.E. Smith, ‘Beyond the Civilian Power EU Debate’, *Politique Européenne* 17 (2005) 77

<sup>16</sup> Diez, Constructing the Self and Changing Others 18

<sup>17</sup> A. Magen, T. Risse en M. A. McFaul, *Promoting Democracy and the Rule of Law: American and European Strategies* (Basingstoke 2009)

## 2 Het Colombiaanse conflict, Plan Colombia en het vredesakkoord

Hoewel Colombia de oudste democratie in Latijns-Amerika is, is het tevens het enige land in de regio waar zich tot voor kort een gewapend conflict heeft afgespeeld. Al sinds Colombia's onafhankelijkheid in 1810 ontbrak het er aan nationale cohesie en een sterke staat met het vermogen effectieve controle uit te oefenen.<sup>18</sup> Een burgeroorlog tussen de conservatieve en liberale partijen van 1948 tot 1958, bekend als 'La Violencia', resulteerde uiteindelijk in de opkomst en groei van communistische guerrillabewegingen in de jaren zestig, de belangrijkste onder hen de Revolutionaire Strijdkrachten van Colombia (FARC). De opkomst van drugshandel in Colombia in de jaren 80 zorgde dat drugs voor zowel guerrillabewegingen als paramilitairen de belangrijkste inkomstenbron werd. Hierdoor werd het conflict alleen maar verergerd en gecompliceerd. Onder president Alvaro Uribe in 2001 werd een zeer hardhandig beleid ingevoerd tegen de guerrillas en drugscriminaliteit. Dit leidde tot intensiever geweld tussen linkse guerrillabewegingen, rechtse paramilitaire organisaties, drugsbendes en de Colombiaanse overheid. Het geweld bereikte een hoogtepunt in het begin van de jaren 2000.<sup>19</sup> Grootschalige mensenrechtenschendingen en miljoenen ontheemde burgers waren hiervan het gevolg.

### *Plan Colombia*

In 1998 werd Andrés Pastrana gekozen als president van Colombia. Bij zijn aantreden had hij twee belangrijkste doelen voor ogen: vrede en stabiliteit, en versterking van de nationale economie.<sup>20</sup> Om deze doelen te bereiken werden twee complementaire strategieën ontworpen: Ten eerste zouden vredesonderhandelingen met guerrillabewegingen gestart worden, daarnaast zou internationale hulp Colombia uit zijn economische recessie moeten helpen.<sup>21</sup> De vredesonderhandelingen met de FARC waren in eerste instantie prioriteit, het drugsprobleem stond als op zichzelf staand niet hoog op de agenda. Pastrana zag de vredesonderhandelingen als de beste manier om het drugsprobleem te bestrijden. Pastrana probeerde Amerikaanse steun te winnen bij de onderhandelingen, door het drugsprobleem te koppelen aan het vredesproces.<sup>22</sup> De Colombiaanse president presenteerde een hulpprogramma onder de naam 'Plan Marshall para Colombia', waarbij hij zich voornamelijk tot de VS en de EU richtte. Het plan zou financiële steun moeten opleveren voor alternatieve ontwikkelingsprojecten voor illegale gewassen, humanitaire hulp, en onderhandelingen met de FARC als belangrijkste strategieën voor conflictoplossing.<sup>23</sup> De oorspronkelijke versie van Plan Colombia

---

<sup>18</sup> Peace Insight, 'Colombia: Conflict Profile' (versie augustus 2009)  
<https://www.peaceinsight.org/conflicts/colombia/>

<sup>19</sup> Peace Insight, Colombia

<sup>20</sup> Pastrana Arango, *La Palabra Baja Fuego* (Bogotá 2005) 4

<sup>21</sup> Ibidem

<sup>22</sup> H. Godoy, *Plan Colombia's Strategic Weaknesses* (Miami 2003)

<sup>23</sup> Godoy, *Plan Colombia's Strategic Weaknesses* 8

was in de ogen van de VS als belangrijkste potentiële donor te weinig gericht op drugsbestrijding. Daarnaast toonden de VS weinig sympathie tegenover vredesonderhandelingen met de guerillas.<sup>24</sup> In overeenstemming met de Amerikaanse regering onder Clinton werd daarom een nieuwe versie van het Plan Colombia geconstrueerd, waarvan in 1999 de definitieve versie werd gepresenteerd genaamd *Plan Colombia: Plan for Peace, Prosperity, and the strengthening of the State*. Het zesjarige plan zou 7.5 miljard dollar gaan bedragen, waarvan 1,3 miljard aan Amerikaanse steun. Hoewel Pastrana aanvankelijk slechts 25% van het bedrag in veiligheidstroepen wilde investeren en de rest in sociale en humanitaire doeleinden, werd deze verdeling onder Amerikaanse druk omgedraaid: 80% ging uiteindelijk naar het leger en de politie.<sup>25</sup> Wat eigenlijk een ontwikkelingsplan zou worden, werd voornamelijk een sterk gemilitariseerd anti-drugsplan.<sup>26</sup> Pastrana richtte zich tot de EU voor steun aan het ‘sociale component’ van Plan Colombia, en hoopte op 1 miljard dollar aan Europese steun. De EU besloot in 2001 echter geen enkele steun aan het plan te bieden.<sup>27</sup>

#### *Het Colombiaanse vredesproces*

In totaal zijn in Colombia voorafgaand aan het vredesakkoord drie belangrijke pogingen gedaan tot het sluiten van vrede tussen de regering en de FARC. De eerste vredesonderhandelingen vonden plaats van 1982 tot 1986 onder president Betancur, maar deze stagneerden vanwege buitensporig geweld tegen leden van de destijds door FARC opgerichte politieke partij Unión Patriótica.<sup>28</sup> In 1998 tot 2002 werd een nieuwe reeks onderhandelingen gestart onder president Pastrana, echter ook dit keer zonder het bereiken van overeenstemming.<sup>29</sup> Pas in 2012, tijdens het presidentschap van Juan Manuel Santos, werd het dialoog weer hervat. In augustus 2012 werd een overeenkomst getekend in Havana genaamd *Acuerdo General para la terminación del conflicto y la construcción de una paz estable y duradera*: algemeen akkoord voor de beëindiging van het conflict en de opbouw van een stabiele en duurzame vrede. Dit resulteerde in vredesonderhandelingen welke in november 2012 van start gingen in Oslo, en vervolgens werden verplaatst naar Havana. Na vier jaar moeizaam onderhandelen werd een definitief akkoord gesloten tussen de regering en de FARC. Het akkoord, gepresenteerd op 24 november 2016, is een verzameling van 6 overeenkomsten tussen de regering en de FARC. De componenten bestaan uit overeenkomsten met betrekking tot het doorvoeren van rurale hervormingen; ontwapening, politieke participatie en reïntegratie van de FARC in de samenleving; veiligheids garanties en de strijd tegen criminele organisaties; alternatieve oplossingen voor het

---

<sup>24</sup> Castañeda, *The European Union in Colombia* 22

<sup>25</sup> Godoy, *Plan Colombia's Strategic Weaknesses* 15

<sup>26</sup> *Ibidem*

<sup>27</sup> A. Vranx, *European policies on Colombia*, (International Peace Information Service Background Paper, z.p. 2005) 1

<sup>28</sup> J.S Beittel, ‘Peace Talks in Colombia’ *Current Politics of South and Central America* 6 (2013)2, 179-217, 193

<sup>29</sup> Beittel, *Peace Talks in Colombia* 194

drugsprobleem; en invoeren van een systeem van transitionele justitie. De laatste overeenkomst gaat in op de verificatie- en implementatiemechanismen van het akkoord die het daadwerkelijk uitvoeren van de overeenkomsten moeten faciliteren. Hier wordt tevens de rol van de internationale gemeenschap bij de implementatie van het akkoord uitgelicht.<sup>30</sup>

### **3 Onderzoek naar het EU beleid in Colombia in het licht van het beleid van de VS**

Omdat het belangrijk is in dit onderzoek om de EU in context van het VS beleid te onderzoeken, wordt in dit hoofdstuk eerst het beleid van de VS in Colombia ten opzichte van Plan Colombia en het vredesproces met behulp van secundaire literatuur beschreven in paragraaf 3.1. Het Amerikaanse beleid dient hiermee als spiegel voor het beleid van de EU rondom deze twee sleutelmomenten in het Colombiaanse conflict. In paragraaf 3.2 wordt het beleid van de EU vastgesteld met behulp van primaire bronnen. Vervolgens wordt het beleid van de EU tegenover dat van de VS gezet, op basis waarvan conclusies over de EU als internationale actor in Colombia getrokken kunnen worden.

#### **3.1 Het buitenlands beleid van de VS in Colombia**

De escalatie van het geweld in Colombia, samen met de door Pastrana gestarte vredesonderhandelingen met de FARC eind jaren 90, maakte dat rond deze tijd het Colombiaanse conflict pas aanzienlijk onder de aandacht van de internationale gemeenschap kwam.<sup>31</sup>

De VS zijn in de context van de Koude Oorlog en het anticommunistische beleid sinds het begin van het Colombiaanse interne conflict al betrokken bij het land. Tot het eind van de 20e eeuw bleef de financiële steun beperkt. Waar de steun in 1982 nog 2,8 miljoen dollar bedroeg, was dit in 2001 maar liefst 1,2 miljard dollar. Dit maakte Colombia vanaf 2000 na Israël en Egypte de voornaamste ontvangers van Amerikaanse financiële hulp.<sup>32</sup>

Zoals Crandell in zijn werk 'Driven by Drugs' stelt, hangt de drastische toename van steun aan Colombia samen met een verschuiving van prioriteiten binnen het Amerikaanse buitenlands beleid. Waar de focus op de Koude Oorlog en containmentpolitiek vanaf de jaren 90 wegviel, werd het drugsprobleem een van de grootste zorgen van de VS.<sup>33</sup> Het Amerikaanse drugsbeleid militariseerde en begon zich te richten op het bestrijden van drugs bij de bron. Aangezien Colombia destijds zo'n 90% van alle cocaïne wereldwijd produceerde, waren vanaf het eind van de jaren 80 in de context van de internationale 'war on drugs' alle Amerikaanse ogen op het Zuid-Amerikaanse land

---

<sup>30</sup> Final Agreement to End the Armed Conflict and Build a Stable and Lasting Peace, 24 november 2016

<sup>31</sup> A.Vrancx, *European policies on Colombia*, (International Peace Information Service Background Paper, z.p. 2005) 1

<sup>32</sup> R. Crandell, *Driven by Drugs: US Policy Towards Colombia* (Boulder 2008) 1

<sup>33</sup> Crandell, *Driven by Drugs* 2

gericht.<sup>34</sup>

### *de VS en Plan Colombia*

Plan Colombia evolueerde in korte tijd van een vredesplan uitgedacht door de Colombiaanse regering, tot synoniem voor Amerikaans anti-drugsbeleid in Colombia van 2000 tot 2012.

De Amerikaanse focus op drugsbestrijding hing samen met de internationale strijd tegen drugs, een van de pijlers van Amerikaans buitenlands beleid sinds de jaren 70. De Amerikaanse perceptie van de aard van het Colombiaanse conflict was hier sterk door beïnvloed. Een rapport van Gabriel Marcella van het US Army War College uit 2001, waarin Plan Colombia wordt aangeprezen, geeft de Amerikaanse verantwoording achter Plan Colombia weer. Hierbij wordt drugsbestrijding gekoppeld aan het vredesproces. Drugs zouden namelijk de motor zijn achter het conflict. Marcella stelt in het rapport dat de gewapende strijd van de guerrillas wordt gefinancierd met drugsgeld, en geweld van de guerrillas heeft geweld van paramilitaire organisaties tot gevolg. Het aanpakken van drugshandel zou ervoor zorgen dat guerrillas verzwakken en dat beide partijen minder reden tot bestaan hebben, wat Colombia dichterbij de vrede brengt.<sup>35</sup>

De aanslagen van 11 september 2001 voegde een nieuwe dimensie aan het Amerikaanse buitenlands beleid in Colombia toe. Terrorisme werd de centrale kwestie onder president Bush, wat zich weerspiegelde in de focus van Plan Colombia. Drugscriminaliteit in Colombia werd voortaan geschaard onder de noemer ‘narcoterrorisme’. In augustus 2001 kwam de rechtse president Alvaro Uribe aan de macht in Colombia, een voorstander van een zeer hardhandig beleid tegen guerrillas en drugshandel.<sup>36</sup> Dit lag in lijn met de prioriteiten die Bush voor ogen had in Colombia, waardoor de Amerikaans-Colombiaanse relatie versterkte. Vanaf dit moment werd het Amerikaanse anti-drugsbeleid in de Andes, waarbij vooral uitroeien van cocagewassen centraal stond, nu meer een anti-terrorisme en counterinsurgency-strategie.<sup>37</sup> Een nog harder militair optreden tegen illegale gewapende groepen was hier het gevolg van.<sup>38</sup> Onder president Obama kwam de focus minder op militair beleid te liggen en kwam er meer ruimte voor humanitaire hulp.<sup>39</sup>

De verhouding tussen ‘hard’ en ‘zacht’ beleid verschoof van 75/25 in 2007 naar 50/50 in 2008.<sup>40</sup>

---

<sup>34</sup> Crandell, *Driven by Drugs* 2

<sup>35</sup> M. Marcella, *Plan Colombia's Strategic and Operational Imperatives* (US Army War College 2001) 7

<sup>36</sup> *Ibidem*

<sup>37</sup> J. E. Swieg, ‘What kind of war for Colombia?’ *Foreign Affairs* (10 oktober 2002)

<https://www.foreignaffairs.com/articles/colombia/2002-09-01/what-kind-war-colombia>

<sup>38</sup> Castañeda, *The European Union in Colombia* 23

<sup>39</sup> Beittel, *Peace Talks* 203

<sup>40</sup> *Ibidem*

### *Het vredesakkoord*

In december 2012 stelt Marc Hammer, woordvoerder van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van de VS dat de VS achter de Colombiaanse vredesonderhandelingen staat, maar geen directe rol in het vredesproces speelt: *'We, the United States, are not a part of Colombia's peace process, although we support President Santos' efforts (...)*<sup>41</sup> Hammer wijdt de steun van de VS aan de vredesonderhandelingen onder meer aan het bestrijden van terrorisme en drugshandel als doel van de onderhandelingen: *'objective of these negotiations is that the FARC finally abandon terrorism, abandon their links with the drug trade.'*<sup>42</sup>

Volgens June Beittel hing terughoudendheid jegens een Amerikaanse rol in de onderhandelingen grotendeels samen met de status van de FARC als terroristische organisatie in de VS en het Amerikaanse veiligheidsbeleid in Colombia, wat nog altijd grotendeels gebaseerd was op de strijd tegen drugs en terrorisme.<sup>43</sup> In november 2013 hadden de FARC en Colombiaanse regering een overeenkomst bereikt over de politieke participatie van de FARC en de ontwikkeling van een nieuwe, alternatieve oplossing voor het drugsprobleem, wat een knelpunt vormde voor de VS omdat de overeenkomst moeilijk verenigbaar was met de Amerikaanse strategie in Colombia.<sup>44</sup> Vanaf 2015 neemt de VS echter een meer directe rol in bij het vredesproces, door het benoemen van een Amerikaans Speciaal Gezant voor vrede in Colombia, Bernie Anderson, om namens de VS het vredesproces bij te staan.<sup>45</sup> Bij een ontmoeting met Santos in 2016 laat Obama zich zeer positief uit over de onderhandelingen en prijst Santos' inspanningen aan. Obama kondigt 'Peace Colombia' aan: het nieuwe bilaterale beleidskader wat van toepassing zal zijn in geval van een vredesakkoord, en zo'n 450 miljoen dollar zal bedragen.<sup>46</sup> Peace Colombia is gebaseerd op drie pijlers: 1) consolidering en uitbreiding van vooruitgang op het gebied van veiligheid en drugsbestrijding, terwijl de FARC opnieuw in de samenleving wordt geïntegreerd; 2) uitbreiding van de aanwezigheid van de staat en instituties ter versterking van de rechtsstaat en de rurale economie, met name in voormalige conflictgebieden; en 3) bevordering van justitie en andere essentiële diensten voor slachtoffers van conflict.<sup>47</sup> Met Peace Colombia is voor het eerst sinds 2000 de focus van militaire steun naar

---

<sup>41</sup> LiveAtState: U.S. Foreign Policy Priorities  
<https://2009-2017.state.gov/r/pa/ime/201698.htm>

<sup>42</sup>Ibidem

<sup>43</sup> Beittel, Peace Talks 203

<sup>44</sup>Ibidem

<sup>45</sup>'US urges Colombia and Farc to sign peace accord', BBC  
<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35868451> (versie 22 maart 2016)

<sup>46</sup>M. Landler 'Obama Praises Colombia's Peace Efforts With Rebels and Seeks Big Aid Increase' *the New York Times*, 13 februari 2016

<sup>47</sup> Fact Sheet: Peace Colombia - A New Era of Partnership between the United States and Colombia  
<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/02/04/fact-sheet-peace-colombia-new-era-partnership-between-united-states-and>

economische en institutionele steun verschoven: 55% tegenover 45%.<sup>48</sup> Maar, zoals de eerste pijler van Peace Colombia uitwijst ligt de prioriteit nog steeds grotendeels bij drugsbestrijding, veiligheid en versterking van leger en politie.<sup>49</sup> De onderdelen van het vredesakkoord waar de VS steun aan verlenen laten tevens de nadruk op veiligheid doorschemeren: De VS dragen bij aan het derde component van het vredesakkoord, specifiek aan bestrijding en ontmanteling van criminele organisaties, veiligheidsgaranties en opzetten van de Speciale Onderzoekseenheid voor het vervolgen van criminele organisaties die zich schuldig maken aan geweld tegen mensenrechtenadvocaten en activisten zich inzetten voor het vredesproces.<sup>50</sup>

Het aantreden van president Trump betekende een kritischer houding van de VS tegenover het vredesakkoord. Trump dreigde in 2017 financiële steun aan Colombia te verlagen omdat de Colombiaanse regering niet genoeg zou doen aan drugsbestrijding. Trump drong aan cocagewassen weer vanuit de lucht te bestrijden met chemische middelen, terwijl de regering Santos de voorkeur gaf aan handmatige uitroeiing en alternatieve vervanging van cocagewassen.<sup>51</sup>

### 3.2 Het buitenlands beleid van de EU in Colombia

Tot het eind van de jaren 90 was de betrokkenheid van de EU bij het Colombiaanse conflict bijna non-existent. De relatie tussen de EU en Colombia was vóór 2002 vooral gebaseerd op ontwikkelingshulp.<sup>52</sup> De belangstelling voor het conflict groeide binnen de EU-lidstaten toen het geweld en mensenrechtenschendingen in het land een hoogtepunt bereikten, en de vredesonderhandelingen tussen de regering en de FARC werden hervat. Conflictoplossing in Colombia werd aanvankelijk gezien als interne aangelegenheid, maar dit veranderde met Pastrana's 'Diplomacia para la Paz.'<sup>53</sup> Dit was Pastrana's strategie om het conflict onder de internationale aandacht te brengen en zo steun van de internationale gemeenschap voor vredesonderhandelingen te genereren.<sup>54</sup> De EU stelde zich positief op tegenover onderhandelingen en zag noodzaak Colombia bij te staan in het beëindigen van het schrijnende en langdurige conflict.<sup>55</sup> Colombia werd een steeds vaker terugkerend onderwerp van debat binnen de EU en kwam hoger op de agenda te staan bij de Europese Commissie.<sup>56</sup>

---

<sup>48</sup> A. Isacson en G. Sanchez-Garzoli, 'President Trump and Colombia's Santos to meet this week' *WOLA* (15 mei 2017) <https://www.wola.org/analysis/president-trump-colombias-santos-meet-week/>

<sup>49</sup> Ibidem

<sup>50</sup> Final Agreement to End the Armed Conflict and Build a Stable and Lasting Peace, 24 november 2016

<sup>51</sup> J. Symmes Cobb, 'Colombia defends anti-drug efforts after Trump critique' *Reuters*, 14 september 2017 <https://www.reuters.com/article/us-usa-colombia-drugs/colombia-defends-anti-drug-efforts-after-trump-critique-idUSKCN1BP1VV>

<sup>52</sup> R. Dominguez, *EU Foreign Policy Towards Latin America* (Basingstoke 2015) 134

<sup>53</sup> Castañeda, *The European Approach to Peacebuilding* 103

<sup>54</sup> Castañeda, *The European Union in Colombia* 16

<sup>55</sup> Vranckx, *EU policies on Colombia* 6

<sup>56</sup> Ibidem

Castañeda benadrukt de betrokkenheid van de EU bij het land samen met de ontwikkeling van een nieuwe overkoepelend EU-beleid voor conflictpreventie, waar vanaf het eind van de 20e eeuw aan gewerkt werd. In 2001 verscheen het eerste algemene document waarin een dergelijk beleid van de EU beschreven stond: het *Programme for the Prevention of Violent Conflict*. Met de goedkeuring van dit programma markeerde de Europese Raad van Göteborg in 2001 een nieuwe beleidskoers voor de EU om conflictpreventie tot een centrale doelstelling van haar externe betrekkingen te maken.<sup>57</sup> Het beleid van de EU op het gebied van conflictpreventie wordt gekenmerkt door een coöperatieve aanpak om vreedzame oplossingen voor conflict te vergemakkelijken en houdt in dat de onderliggende oorzaken van conflicten moeten worden aangepakt.<sup>58</sup> Het Colombiaanse vredesproces was voor de EU dus een mogelijkheid om vanaf begin 2000 als internationale actor op te treden, onder het nieuwe beleidskader voor conflictpreventie.<sup>59</sup>

### *EU en Plan Colombia*

Voor het 'sociale component' van Plan Colombia, hoopte president Pastrana op 1 miljard aan Europese steun.<sup>60</sup> Voorafgaand aan de formele afwijzing van steun aan Plan Colombia van de EU ging een moeizame periode van onderhandelingen tussen EU-functionarissen.<sup>61</sup> Op 30 januari 2001 vond een debat plaats van het Europees Parlement over het al dan niet steunen van Plan Colombia. De volgende dag werd gestemd over een resolutie tegen het Plan in het Europees Parlement.<sup>62</sup> De stemming resulteerde in 474 stemmen voor en slechts één tegen de resolutie: de EU zag volledig af van steun aan het plan. Wel werd benadrukt dat het vredesproces gesteund moest worden, maar met een eigen, alternatief EU beleid dat volledig los stond van het door de VS gedomineerde Plan Colombia.<sup>63</sup>

In de resolutie 1/2/2001 is in 22 statements het besluit van het Europees Parlement (EP) om Plan Colombia niet te steunen onderbouwd. Uit de resolutie is af te leiden dat de kritiek op het Plan op een aantal factoren berust: de doelstellingen, de strategieën en het proces van totstandkoming van het plan. De doelstelling van Plan Colombia omschrijft het EP als '*stamping out drug trafficking and the spread of illegal crops*'.<sup>64</sup> In de resolutie wordt drugsbestrijding als kern van het Colombiaanse conflict niet expliciet genoemd. Directe aanpak van de drugsteelt en drugshandel werd niet gezien als

---

<sup>57</sup> European Council, Draft European Union Programme for the Prevention of Violent Conflicts (Brussel 2001)

<sup>58</sup> Ibidem

<sup>59</sup> Castaneda, *The European Approach to Peacebuilding* 109

<sup>60</sup> A. Pastrana Arango, *La Palabra Baja Fuego* (Bogotá 2005) 54

<sup>61</sup> Armenta et al., *Europe and Plan Colombia* 1

<sup>62</sup> European Parliament, Debate on Plan Colombia 30/1/2001

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20010131+ITEM-006+DOC+XML+V0//EN&language=ET>

<sup>63</sup> European Parliament, Debate on Plan Colombia 30/1/2001

<sup>64</sup> European Parliament Resolution on Plan Colombia and support for the peace process in Colombia, 1 februari 2001



oplossing voor het drugsprobleem in het algemeen, of voor het Colombiaanse conflict. In de Resolutie wordt benadrukt dat het drugsprobleem een kwestie is die een globale aanpak vereist gebaseerd op principes van gedeelde verantwoordelijkheid en internationale samenwerking tussen producerende en consumerende landen, waarbij de focus op aanpak van witwassen van geld moet liggen. De strategie van vernietigingen van gewassen en militair optreden tegen drugscriminaliteit, zou het drugsprobleem dus niet oplossen. Kritiek op Plan Colombia in de resolutie berust vooral op de methodes van drugsbestrijding en de gevolgen daarvan. In punt 3 wordt benadrukt dat militair optreden in de strijd tegen drugs het risico met zich meebrengt dat het conflict juist verder escaleert, en dat militair optreden geen duurzame vrede tot stand kan brengen. Ook het gebruik van de voornaamste methode van drugsbestrijding van Plan Colombia: het vanuit de lucht besproeien en zo vernietigen van illegale gewassen, wordt sterk bekritiseerd. Dit zou het levensonderhoud van de boeren vernietigen en hen dwingen hun land te verlaten en hun teelt in het Amazonewoud uit te breiden, wat intensivering van het gewapende conflict juist in de hand zou werken en ecologische problemen zou verergeren. Vanuit de lucht besproeien van gewassen zou er namelijk voor zorgen dat het land niet meer vruchtbaar en daarmee onbruikbaar zou worden. Daarmee zouden boeren zonder werk en land geraken, wat nog meer economische problemen teweeg zou brengen, en zouden lokale en inheemse gemeenschappen aangetast worden vanwege de grootschalige milieuschade die besproeiing zou veroorzaken. het EP zegt overtuigd te zijn dat de oplossing voor het drugsprobleem in Colombia ligt in onderhandelen en dialoog, landbouwhervorming en alternatieve gewassen, en legt verantwoordelijkheid bij de EU om het chemisch uitroeien tegen te gaan: '(.) *the Union must take the necessary steps to secure an end to the large-scale use of chemical herbicides (.)*'<sup>65</sup>

In punt 2 van de resolutie benadrukt het EP dat problemen en het conflict in Colombia vooral een sociale en politieke dimensie hebben, waarvan de wortels in economische, politieke, culturele en sociale uitsluiting liggen.<sup>66</sup> het EP *'believes that lasting peace cannot be achieved in Colombia without deep-seated changes to the means by which wealth is distributed.'*<sup>67</sup> Hier wordt verwezen naar het probleem dat veel boeren geen land bezitten door het gebrek aan landrechten, waardoor zij een kwetsbare groep vormen en slachtoffers zijn van landroof of gedwongen worden tot cocateelt door criminele organisaties. Het EP dringt bij de Colombiaanse regering dan ook aan tot ambitieuze rurale hervormingsmaatregelen die boeren toegang tot land en economische alternatieven voor cocateelt geven.

In de resolutie wordt benadrukt dat Plan Colombia niet tot stand is gekomen middels een proces van dialoog tussen de regering en verschillende groepen van de samenleving. Het was immers eerder een overeenkomst tussen de Colombiaanse en Amerikaanse regering, en weerspiegelde sterk

---

<sup>65</sup> European Parliament Resolution on Plan Colombia

<sup>66</sup> Ibidem

<sup>67</sup> Ibidem

Amerikaanse belangen. Het plan zou dus niet democratisch tot stand gekomen zijn, en houdt geen rekening met verschillende stakeholders in het conflict. Het belang van de betrokkenheid en actieve rol van het maatschappelijk middenveld bij het vredesproces wordt in de resolutie dan ook sterk uitgelicht. Maatschappelijk middenveld verwijst naar non-gouvernementele organisaties en instellingen die opkomen voor de belangen van burgers (met name lokale gemeenschappen en minderheden). Je kan hieruit opmaken dat inclusiviteit in het vredesproces voor de EU van groot belang is: alle groepen van de samenleving moeten vertegenwoordigd worden. In de resolutie wordt verwezen naar de noodzaak een eigen, non-militaire strategie van de EU na ontwikkelen om Colombia dichter bij de vrede te brengen. Deze zou zich moeten richten op het versterken van instituties, het promoten van mensenrechten en verbeteren van de leefomstandigheden van de lokale bevolking, waarbij het maatschappelijk middenveld als 'kanaal' wordt ingezet. Ook zegt het EP bereid te zijn een actieve rol in de vredesonderhandelingen te spelen, met name door hierin samen te werken met het maatschappelijk middenveld.<sup>68</sup>

Chris Patten, destijds voorzitter van de Europese Commissie, kondigde in 2002 tijdens een speech voor de steungroep voor het Colombiaanse vredesproces een nieuw initiatief aan wat door de EU opgebouwd en gesteund werd: de 'Peace Laboratories'. Dit waren programma's die ten doel hadden bij te dragen aan vrede en stabiliteit in het land en de onderliggende oorzaken van het interne conflict in Colombia te identificeren en aan te pakken.<sup>69</sup>

*The concept of " Peace Laboratory " builds on the broad participation of citizens in a peace movement which, in some Colombian regions, has managed to transform itself into genuine 'social laboratories'. These laboratories explore ways to defuse the conflict and to bring about sustainable development. In this context EC co-operation aims to build up zones of peaceful co-existence for the inhabitants by reinforcing local institutions, supporting civilian actors engaged in promoting peace and fostering economic and social development. By engaging directly with those working for peace at the grassroots level, the Commission hopes to contribute to building a broad national consensus in favour of peace as a state policy which should last beyond the forthcoming elections in Colombia..*<sup>70</sup>

De Peace Laboratories waren dus gericht op conflictoplossing op lokaal niveau: lokale instituties werden versterkt en burgerorganisaties die zich bezighouden met het bevorderen van vrede en economische en sociale ontwikkeling binnen lokale gemeenschappen werden ondersteund. Je kan concluderen dat de EU hiermee een bottom-up aanpak van vredesopbouw promootte: Door eerst op lokaal niveau grondoorzaken van het conflict aan te pakken door het versterken van instituties, en bevorderen van sociale economische ontwikkeling, zou duurzame vrede op nationaal niveau bereikt

---

<sup>68</sup> European Parliament Resolution on Plan Colombia

<sup>69</sup>European Commission. 'Peace process in Colombia: Commission launches 'Peace Laboratory in the Magdalena Medio', persbericht 7 februari 2002

<sup>70</sup> European Commission. Peace process in Colombia

kunnen worden. Het programma vormde de eerste stap van de Europese gemeenschap in het kader van het EU-steunprogramma voor het vredesproces in Colombia.<sup>71</sup> De Peace Laboratories waren met 160 miljoen euro aan steun van de EU de grootste investering van de EU in Colombia tot aan de Colombiaanse vrede.<sup>72</sup>

Zoals naar voren kwam in paragraaf 3.1, veranderde na de aanslagen van 11 september 2001 in de VS het Amerikaanse buitenlands beleid, zo ook ten opzichte van Colombia. De strijd tegen drugs werd een strijd tegen ‘narcoterrorisme’<sup>73</sup> Volgens Gratius voegde ook het beleid van de EU in Colombia zich na 9/11 steeds meer naar dat van de VS, nadat vredesonderhandelingen waren mislukt door gewelddadige aanslagen. Gratius stelt dat de prioriteiten van de EU gebaseerd op mensenrechten en democratie plaats maakten voor veiligheid en de strijd tegen terrorisme. Terrorismen werd inderdaad een aandachtspunt voor de EU in Colombia, zoals Chris Patten benadrukt in een speech voor het Colombia-EU forum in 2003. De Europese Commissie nam een aantal maatregelen in de context van het EU-actieplan ter uitvoering van resolutie 1373 van de VN-Veiligheidsraad gericht op terrorismebestrijding, de EU plaatste de FARC en de AUC (de grootste paramilitaire organisatie) op de EU lijst van terroristen en werkte samen met de VN en de OAS om de handel in vuurwapens, munitie en explosieven te bestrijden.<sup>74</sup> Maar, dit betekende niet dat er een verschuiving in beleidsprioriteiten plaatsvond, zoals Gratius beweert. De nadruk lag nog altijd op het bestrijden van ongelijkheid en armoede en het aanmoedigen van dialoog om vrede te bereiken: *‘But fighting terrorism won’t be enough. To achieve prosperity and security for all its citizens, Colombia needs to take action against the stark social inequalities within its society, and to better promote genuinely sustainable development. The Colombian conflict can only be settled by tackling its deep socio-economic foundations. (...) This is why the EU also supports the present efforts to seek a negotiated solution to the conflict.’*<sup>75</sup> De Peace Laboratories waren nog altijd de grootste investering van de EU in Colombia.

De Europese reactie op Plan Colombia laat zien dat de EU zich niet kon vinden in de manier waarop Plan Colombia het conflict zou moeten verhelpen. Niet alleen trok de EU de handen van het plan af, het kwam ook met een alternatief: De Peace Laboratories. Geconcludeerd kan worden dat de EU aan het begin van de 20e eeuw wat betreft ideeën over conflictoplossing in Colombia lijnrecht tegenover de VS stond.<sup>76</sup> Een aantal scherpe tegenstellingen zijn te identificeren: Allereerst zag de

---

<sup>71</sup>European Commission. Peace process in Colombia

<sup>72</sup>European Union External Action ‘Factsheet EU-Colombia Relations’ (versie 30 mei 2018)[https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage\\_en/16968/EU-Colombia%20relations,%20factsheet](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/16968/EU-Colombia%20relations,%20factsheet)

<sup>73</sup> Crandall, Driven by drugs 2

<sup>74</sup> European Commission, Speech Chris Patten ‘The EU commitment to Colombia’, 12 mei 2003 [http://europa.eu/rapid/press-release\\_SPEECH-03-241\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-03-241_en.htm)

<sup>75</sup> Ibidem

<sup>76</sup> S. Gratius, ‘EU Democracy Promotion in Latin America: More a Tradition than a Policy’, *European Foreign Affairs Review* 16 (2011) 5, 689–703, 698

Amerikaanse regering drugs als een oorzaak van conflict, waar de EU het drugsprobleem meer als symptoom beschouwde. En symptoombestrijding zou de grondoorzaken niet aanpakken. Waar de VS dus als doelstelling hadden het verhelpen van het drugsprobleem, was dat van de EU het identificeren en aanpakken van de grondoorzaken en bewerkstelligen van duurzame vrede. De VS hanteerden een militaire aanpak en gaven de voorkeur aan uitroeien van cocagewassen, waar de EU de voorkeur gaf aan een non-militaire strategie en alternatieve rurale ontwikkeling. Amerikaanse prioriteiten waren veiligheid en versterken van overheidsgezag, prioriteiten van de EU respect voor mensenrechten en democratie. Ten slotte gaf de VS de voorkeur aan een aanpak op nationaal niveau, of een top-down strategie, door het steunen van leger en politie. De EU promoot juist een aanpak op lokaal, bottom-up niveau met de Peace Laboratories en betrekken van het maatschappelijk middenveld bij het vredesproces.

### *EU en het vredesakkoord*

De EU was vanaf het begin groot steunbetuiger van de Colombiaanse vredesonderhandelingen gestart in 2012.<sup>77</sup> In december 2013 kondigt de toenmalig voorzitter van de Europese Commissie José Manuel Barroso tijdens een bezoek aan Bogotá aan dat de EU bij positieve uitkomst van de onderhandelingen gegarandeerd financiële steun zal bieden.<sup>78</sup> Ook in de vorm van politieke steun heeft de EU een rol gespeeld bij de onderhandelingen: Eamon Gilmore werd in 2015 door de Europese Commissie benoemd als EU Speciaal Gezant voor de vrede en heeft regelmatig om de tafel gezeten met zowel de Colombiaanse regering als de FARC. Op 27 mei 2015, wanneer de onderhandelingen in een zeer kritiek stadium zijn beland wegens oplaaien van geweld aan beide kanten, dringt de Europese Commissie bij beide partijen aan de onderhandelingen door te zetten.<sup>79</sup> In 2015 werd de FARC van de EU-terroristenlijst geschorst, waardoor sancties tegen de FARC worden opgeheven.<sup>80</sup> Deze zet van de EU laat neutraliteit en engagement zien bij het vredesproces. De Amerikaanse regering classificeert de FARC nog altijd als terroristische organisatie en overweegt schorsing als het vredesakkoord volledig geïmplementeerd is.<sup>81</sup>

De EU draagt met twee instrumenten bij aan het Colombiaanse vredesproces: met het EU *Instrument contributing to Stability and Peace* (ISCP) en het *EU Trust Fund for Colombia* (EUTF).

---

<sup>77</sup> Factsheet EU-Colombia relations

<sup>78</sup> Unión Europea entregará ayuda financiera a Colombia si se firma paz con las Farc (12 december 2013) <http://www.vanguardia.com/actualidad/colombia/237880-union-europea-entregara-ayuda-financiera-a-colombia-si-se-firma-paz-con-lg>

<sup>79</sup> M. Dancis 'EU urges Colombia to continue with peace process despite recent flare-ups' *Colombia Reports* 27 mei 2017

<https://colombiareports.com/eu-urges-colombia-to-continue-with-peace-process-despite-recent-flare-ups/>

<sup>80</sup> A. Ballesteros, 'EU removes Colombia's demobilized FARC rebels from terror list' *Colombia Reports* 13 mei 2017

<sup>81</sup> Ibidem

het IScP is door de Europese dienst voor extern optreden (EDEO) opgezet in 2014 en is een instrument van de EU om crises te helpen voorkomen en er snel te reageren en een veilige en stabiele omgeving te creëren.<sup>82</sup> Voor Colombia heeft het IcSP tijdens de vredesonderhandelingen gezorgd voor ondersteuning van maatregelen die voor het opbouwen van vertrouwen zorgen. Niet alleen om het wederzijds vertrouwen tussen de FARC en de Colombiaanse regering, maar ook om het vertrouwen van het volk jegens het vredesakkoord op te bouwen.<sup>83</sup> Daarnaast heeft het IcSP projecten gesteund die een snelle reactie vereisen in de aanloop naar de ondertekening van het definitieve vredesakkoord, en projecten die bijdragen aan een spoedige implementatie ervan.<sup>84</sup> Zo steunt IcSP projecten voor ontminning, en het opzetten van systeem van transitionele justitie, dat slachtoffers van het conflict tegemoetkomt met waarheidsvinding, berechting van daders, verzoening en herstelmaatregelen.

Het EU Trust Fund voor Colombia werd opgericht in 2016 en is met 160 miljoen euro tot nu toe het instrument waar de meeste EU-steun naar uit gaat. Een Trustfonds is een ‘ontwikkelingsinstrument dat middelen van verschillende donoren bijeenbrengt om een snel, flexibel en collectief EU-antwoord mogelijk te maken op de verschillende dimensies van een noodsituatie of post-noodsituatie.’<sup>85</sup> Voor Colombia is het fonds opgezet om steun te bieden aan de lastige implementatie van het vredesakkoord, vooral aan componenten die ontwikkelingen op de middellange en lange termijn betreffen. In het *EU Trust Fund for Colombia Strategy Document*, komt naar voren dat de EU steun biedt aan twee componenten van het vredesakkoord: rurale ontwikkeling en reïntegratie van de FARC. De EU zal projecten steunen die zorgen voor verzoening tussen oud-strijders en lokale gemeenschappen, met speciale aandacht voor diversiteit, gericht op gender, etnische diversiteit of handicaps. Steun gaat bijvoorbeeld naar educatieve processen ten behoeve van ex-strijders en lokale gemeenschappen; het opzetten van partnerschappen met de private sector om de ex-strijders aan bedrijven te koppelen; en projecten die zorgen voor een verbeterd gezondheidszorgsysteem in gebieden waar reïntegratie van ex-strijders plaatsvindt. Volgens het KROC instituut is het van essentieel belang dat de economische, politieke en sociale reïntegratie van de FARC spoedig wordt gerealiseerd. Zekerheid moet gecreëerd worden bij de ex-strijders, omdat gebrek hieraan het risico voor het opnieuw oplaaien van geweld verhoogt. Dit kan het gehele vredesakkoord in gevaar brengen.<sup>86</sup>

Het tweede component van het vredesakkoord waar het EUTF steun aan levert, is rurale

---

<sup>82</sup>European Commission ‘Instrument contributing to Stability and Peace’  
[https://ec.europa.eu/europeaid/funding/funding-instruments-programming/funding-instruments/instrument-contributing-stability-and\\_en](https://ec.europa.eu/europeaid/funding/funding-instruments-programming/funding-instruments/instrument-contributing-stability-and_en)

<sup>83</sup> European Commission working document, ‘midterm evaluation of the Instrument contributing to Stability and Peace’ 15 december 2017, 14

<sup>84</sup> Ibidem

<sup>85</sup>European Commission, EU Trust Fund for Colombia  
[https://ec.europa.eu/europeaid/eu-trust-fund-colombia\\_en](https://ec.europa.eu/europeaid/eu-trust-fund-colombia_en)

<sup>86</sup> Report on the Status of Implementation of the Colombia Final Accord, *KROC Institute for International Peace Studies, University of Notre Dame*

ontwikkeling. Dit is vooral een lange-termijndoel van het akkoord. Volgens het KROC instituut is het belangrijk om vroege successen op dit gebied te behalen, omdat economische ontwikkeling samenhangt met een lager risico op een terugval naar gewelddadig conflict. Gebrek aan toegang tot land en economische en sociale ontwikkeling in de gebieden die het meest getroffen zijn door het conflict zijn kwesties die als de oorzaak van het conflict worden beschouwd, en moeten daarom aangepakt worden.<sup>87</sup> Het EUTF zal rurale ontwikkelingsprojecten steunen met een territoriale aanpak, waarbij wordt gezorgd voor samenwerking tussen de overheid en het maatschappelijk middenveld: hierbij promoot de EU dus wederom een bottom-up aanpak voor economische ontwikkeling. Inclusiviteit is hierbij belangrijk: respect voor inheemse gemeenschappen, afro-colombianen, en het promoten van vrouwelijk ondernemerschap komen naar voren als belangrijke aspecten van projecten die de EU zal steunen.<sup>88</sup>

### **Conclusie**

Het complexe, langdurige en diepewortelde conflict in Colombia was een manier voor de EU om zich vanaf 1999 als internationale actor te profileren, met name ten opzichte van de VS als dominante speler in het Zuid-Amerikaanse land. Over de het buitenlands beleid van de EU bestaan al geruime tijd discussies in de academische literatuur. Zo is er enerzijds onenigheid over wat voor identiteit de EU als internationale actor toegeschreven moet worden, of welk karakter het buitenlands beleid van de EU kent: Is de EU een Civiele, Normatieve of Ethische macht? Of is het de praktijk geen van allen, en zijn deze benamingen slechts gebaseerd op de neiging van de EU zich te onderscheiden van andere wereldmachten? In hoeverre de EU en de VS fundamenteel van elkaar verschillen als internationale actoren, wordt namelijk ook bediscussieerd onder academici. Kagan's *Mars vs Venus* metafoor is hier het boegbeeld van, wat ook wordt doorgevoerd in meer publieke discussies.

Hoewel de tegenstellingen die Kagan schetst over de VS en de EU als internationale actoren als overgesimplificeerd en haast karikuraal bestempeld kunnen worden, laat de casus Colombia in dit onderzoek zien dat er wel degelijk grote verschillen bestaan tussen het buitenlands beleid van de VS en de EU. Met de kwestie Plan Colombia, kwam de EU voor een dilemma te staan: wel of niet steunen van een voornamelijk Amerikaanse strategie waarbij militaire middelen en drugsbestrijding de overhand hadden? Hoewel de EU aanvankelijk aarzelde en verdeeld was, kwam het toch tot een gezamenlijk standpunt. Met de afwijzing van het plan plaatste de EU zich lijnrecht tegenover de VS, maar koos het ook voor een eigen, onafhankelijk beleidskoers gebaseerd op andere doelstellingen, percepties en prioriteiten dan de VS. Waar de VS wilde afrekenen met het drugsprobleem, had de EU

---

<sup>87</sup> Report on the Status of Implementation of the Colombia Final Accord, *KROC Institute for International Peace Studies, University of Notre Dame*

<sup>88</sup> EUTF Strategy Document

het bewerkstelligen van duurzame vrede als doel voor ogen. De scherpe tegenstellingen die Kagan over de twee actoren schetst, worden weerspiegeld in het hardhandige anti-drugsbeleid van de VS en het vreedzame beleid van de EU. De Amerikaanse perceptie van het conflict en het kaderen van het drugsprobleem als ‘narcoterrorisme’, evenals de aanvankelijk kritische houding tegenover vredesonderhandelingen met de FARC, passen in de uitspraak ‘*Americans generally see the world divided between good and evil, between friends and enemies, while Europeans see a more complex picture*’<sup>89</sup> Volgens de EU lagen de grondoorzaken van het conflict met name bij sociale en economische uitsluiting, en oplossingen dus bij het aanpakken van deze problemen: inclusiviteit in het vredesproces, doorvoeren van rurale en economische ontwikkeling, en faciliteren van verzoening en dialoog tussen verschillende partijen in het conflict. Deze prioriteiten in het beleid van de EU zijn dan ook terug te zien in zowel de Peace Laboratories projecten, als de steun aan de vredesonderhandelingen en de componenten van het vredesakkoord die door het EU Trust Fund worden gesteund: rurale hervormingsmaatregelen en politieke en economische reïntegratie van de FARC.

Naast het bestempelen van het buitenlands beleid van de VS en de EU als wezenlijk verschillend, stelt Kagan dat het vreedzame karakter van de EU niet per definitie een kwestie is van wil, maar noodzaak bij gebrek aan militaire middelen. Dat zou dus betekenen dat de EU niet intrinsiek naar een non-militair beleid streeft. Maar, de EU had er in Colombia voor kunnen kiezen om een programma van militaire aard te steunen, of in het kader van de ESDP of later de CSDP in Colombia te interveniëren. Ondanks dat de EU sinds eind jaren 90 meer nadruk legde op een algemeen militair veiligheid- en defensiebeleid en zelfs een aantal militaire missies wereldwijd heeft uitgevoerd, en dat na 9/11 terrorismebestrijding hoger op de Europese agenda kwam te staan, heeft de EU in Colombia tot op heden uitsluitend non-militaire middelen ingezet bij het uitvoeren van buitenlands beleid. De EU deed expliciet uitspraak tegen het gebruik van militaire middelen en harde maatregelen welke overheersend waren bij Plan Colombia en zag af van elke vorm van steun aan het plan, mede op basis van de militaire aard ervan. In plaats daarvan zette de EU instrumenten in zoals ontwikkelings- en economische hulp, bemiddeling en diplomatie. Hiermee past de EU in het traditionele beeld van Civiele macht zoals François Duchene Europa in 1972 al omschreef.

Ook kan in dit onderzoek de EU aan het concept ethische macht gekoppeld worden. Waar de VS nationale belangen als grote drijfveer van buitenlands beleid in Colombia laat gelden - de in de jaren 70 verklaarde *War on Drugs* klinkt nog altijd door in het Amerikaanse beleid - is eigenbelang voor de EU-lidstaten bij het beleid in Colombia weinig van toepassing. Daarnaast is versterking van de Colombiaanse staatsinstellingen prioriteit voor de VS, waar de EU voorkeur geeft aan het steunen van het maatschappelijk middenveld en en hiermee een top-down aanpak promoot. Zoals literatuur

---

<sup>89</sup> Kagan, of Paradise and Power 4

over ethische macht Europa omschrijft, is het belangrijkste doel van een ethische macht niet de bescherming van staten als politieke eenheden, maar de bescherming van individuen en gemeenschappen. Acties van een ethische macht worden gedreven door bepaalde morele principes, nationale belangen zijn niet van toepassing. Zowel de Peace Laboratories als de rurale ontwikkelingsprojecten en FARC- reïntegratie benadrukken het welzijn van gemeenschappen en individuen boven dat van staten. Al met al heeft de casus Colombia uitgewezen dat de EU een actor is die niet bang is zich af te zetten tegen een machtige speler als VS, en een eigen, kenmerkend beleid hanteert gebaseerd op een non-militaire, lokale en inclusieve aanpak van vredesopbouw. Daarnaast treedt de EU op als vredesbemiddelaar om wederzijds vertrouwen tussen conflicterende partijen te creëren. In tegenstelling tot de VS staan nationale belangen niet voorop bij de EU, en wordt bescherming van gemeenschappen en individuen boven bescherming van staten gesteld.



## Literatuurlijst

### Primaire bronnen

Europese Commissie. 'Peace process in Colombia: Commission launches 'Peace Laboratory in the Magdalena Medio', persbericht 7 februari 2002

European Parliament Resolution on Plan Colombia and support for the peace process in Colombia, 1 februari 2001

European Union Trust Fund Strategy Document, 6 december 2017

European Commission, Speech Chris Patten 'The EU commitment to Colombia', 12 mei 2003  
[http://europa.eu/rapid/press-release\\_SPEECH-03-241\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-03-241_en.htm)

### Literatuur

Armenta, A, M. Jelsma en R. Vargas Meza, *Europe and Plan Colombia: Chronicle of a Commitment with an Uncomfortable Plan* (Drugs & Conflict Debate Papers, Transnational Institute, Amsterdam 2001)

Beittel J.S., 'Peace Talks in Colombia' *Current Politics of South and Central America* 6 (2013) 2, 179-217

Castañeda, D. *The European Approach to Peacebuilding. Civilian Tools for Peace in Colombia and Beyond* (Londen 2014)

Castañeda, D. *The European Union in Colombia: Learning how to be a peace actor*, (Parijs 2012)

Crandell, R., *Driven by Drugs: US Policy Towards Colombia* (Boulder 2008)

Diez, T. 'Constructing the Self and Changing Others: Reconsidering 'Normative Power Europe'', *Millennium: Journal of International Studies* 33 (2005) 3, 1-27

Dominguez, R., *EU Foreign Policy Towards Latin America* (Basingstoke 2015)

Ferrera Nunes, I. 'Civilian, Normative, and Ethical Power Europe: Role Claims and EU Discourses'

*European Foreign Affairs Review* 16 (2011) 1,1-20

Godoy, H. *Plan Colombia's Strategic Weaknesses*, (Latin American Studies Association, Bogotá 2003)

Gratius, S. 'EU Democracy Promotion in Latin America: More a Tradition than a Policy', *European Foreign Affairs Review* 16 (2011) 689–703

Kagan, R. *Of Paradise and Power* (New York 2002)

Manners, I. 'Normative Power Europe A Contradiction in terms', *Journal of Common Market Studies* 40 (2002) 2, 235–258

Marcella, M. *Plan Colombia's Strategic and Operational Imperatives* (US Army War College 2001)  
7

Magen, A. T. Risse en M. A. McFaul, *Promoting Democracy and the Rule of Law: American and European Strategies* (Basingstoke 2009)

Pastrana Arango, A. *La Palabra Baja Fuego* (Bogotá 2005)

Roy, J. 'European Perceptions of Plan Colombia: A Virtual Contribution to a Virtual War and Peace Plan?' (Us Army War College, Miami 2009)

Smith, K.E. 'Beyond the Civilian Power EU Debate', *Politique Européenne* 17 (2005) 63-82

Swieg, J. E. 'What kind of war for Colombia?' (versie oktober 2002)

<https://www.foreignaffairs.com/articles/colombia/2002-09-01/what-kind-war-colombia>

Vranx, A. European policies on Colombia, (International Peace Information Service Background Paper, z.p. 2005)

## **Bronnen**

A Roadmap for US Engagement with Colombia, Atlantic Council of the United States 2017  
<http://publications.atlanticcouncil.org/colombia-roadmap/> (versie mei 2017)

Alsema, A. 'Colombia ignores US pressure to return to aerial fumigation of coca' *Colombia Reports* juni 2017

<https://colombiareports.com/us-wants-colombia-return-aerial-fumigation-coca-ignored/>

Ballesteros A., 'EU removes Colombia's demobilized FARC rebels from terror list' *Colombia Reports* 13 mei 2017

Dancis, M. 'EU urges Colombia to continue with peace proces despite recent flare-ups' *Colombia Reports*, 27 mei 2017

<https://colombiareports.com/eu-urges-colombia-to-continue-with-peace-process-despite-recent-flare-ups/>

European Commission 'Instrument contributing to Stability and Peace'

[https://ec.europa.eu/europeaid/funding/funding-instruments-programming/funding-instruments/instrument-contributing-stability-and\\_en](https://ec.europa.eu/europeaid/funding/funding-instruments-programming/funding-instruments/instrument-contributing-stability-and_en)

European Council, Draft European Union Programme for the Prevention of Violent Conflicts, Brussel 2001

European Commission, EU Trust Fund for Colombia

[https://ec.europa.eu/europeaid/eu-trust-fund-colombia\\_en](https://ec.europa.eu/europeaid/eu-trust-fund-colombia_en)

European Union External Action 'Factsheet EU-Colombia Relations'

[https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage\\_en/16968/EU-Colombia%20relations,%20factsheet](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/16968/EU-Colombia%20relations,%20factsheet) (versie 30 mei 2018)

European Parliament, Debate on Plan Colombia 30/1/2001

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20010131+ITEM-006+DOC+XML+V0//EN&language=ET>

Fact Sheet: Peace Colombia - A New Era of Partnership between the United States and Colombia

<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/02/04/fact-sheet-peace-colombia-new-era-partnership-between-united-states-and>

Isacson, A. en G. Sanchez-Garzoli, 'President Trump and Colombia's Santos to meet this week'

*WOLA* (15 mei 2017) <https://www.wola.org/analysis/president-trump-colombias-santos-meet-week/>

Landler, M. 'Obama Praises Colombia's Peace Efforts With Rebels and Seeks Big Aid Increase' *the New York Times*, 13 februari 2016

<https://www.nytimes.com/2016/02/05/us/politics/obama-praises-colombias-peace-efforts-with-rebels-and-seeks-big-aid-increase.html>

LiveAtState: U.S. Foreign Policy Priorities

<https://2009-2017.state.gov/r/pa/ime/201698.htm>

Nobel Lecture Juan Manuel Santos

<https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2016/santos/26112-juan-manuel-santos-nobel-lecture-2016-2>

Peace Insight, 'Colombia: Conflict Profile' (versie augustus 2009)

<https://www.peaceinsight.org/conflicts/colombia/>

Report on the Status of Implementation of the Colombia Final Accord, *Kroc Institute for International Peace Studies, University of Notre Dame*

Symmes Cobb, J., 'Colombia defends anti-drug efforts after Trump critique' *Reuters*, 14 september 2017

<https://www.reuters.com/article/us-usa-colombia-drugs/colombia-defends-anti-drug-efforts-after-trump-critique-idUSKCN1BP1VV>

Swieg, J. E. 'What kind of war for Colombia?' *Foreign Affairs* 10 oktober 2002

<https://www.foreignaffairs.com/articles/colombia/2002-09-01/what-kind-war-colombia>

Unión Europea entregará ayuda financiera a Colombia si se firma paz con las Farc, *Vanuardia*, 12 december 2013

<http://www.vanuardia.com/actualidad/colombia/237880-union-europea-entregara-ayuda-financiera-a-colombia-si-se-firma-paz-con-lg>

US urges Colombia and Farc to sign peace accord', *BBC*, 22 maart 2016

<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35868451>

Van de Wiel, C. 'Colombia en FARC tekenen nieuw vredesakkoord' *NRC* 13 november 2016

<https://www.nrc.nl/nieuws/2016/11/13/colombia-en-farc-tekenen-nieuw-vredesakkoord-a1531549>